

TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARI SIFAT NAZORATCHISINI TAYYORLASHDA O‘QUV AMALIYOTINING ROLI

Baratova Moxira Mamadiyarovna

Mirzacho'l tumani 2- son texnikumi Ishlab chiqarish ta'limi ustasi

Email: moxirabaratova68@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada to‘qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisi mutaxassislarini tayyorlash jarayonida o‘quv amaliyotining o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Unda nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar bilan uyg‘unlashtirish, ishlab chiqarish sharoitida sifat nazoratini samarali tashkil etish, talabalarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, ishlab chiqarish ta’limi ustasining o‘rni, o‘quv amaliyotini takomillashtirish yo‘llari hamda bo‘lajak mutaxassislarning raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: to‘qimachilik sanoati, sifat nazorati, o‘quv amaliyoti, ishlab chiqarish ta’limi, kasbiy kompetensiya.

Annotation: This article examines the role and importance of practical training in preparing textile product quality control specialists. The study analyzes the integration of theoretical knowledge with practical skills, the organization of quality control in real production conditions, and the formation of professional competencies among students. Special attention is paid to the role of industrial training instructors and ways to improve practical training in vocational education.

Key words: textile industry, quality control, practical training, industrial education, professional competence.

Аннотация: В статье рассмотрена роль и значение учебной практики в подготовке специалистов по контролю качества текстильной продукции. Проанализированы вопросы интеграции теоретических знаний с практическими навыками, организации контроля качества в производственных условиях и формирования профессиональных компетенций у обучающихся. Особое внимание уделено роли мастера производственного обучения и путям совершенствования учебной практики в системе профессионального образования.

Ключевые слова: текстильная промышленность, контроль качества, учебная практика, производственное обучение, профессиональная компетентность.

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida to‘qimachilik sanoati iqtisodiyotning strategik muhim tarmoqlaridan biri sifatida jadal rivojlanib bormoqda. Ichki va tashqi

bozorlarda raqobatning kuchayishi, iste'molchilarning mahsulot sifatiga bo'lgan talabining ortib borishi to'qimachilik korxonalaridan yuqori sifatli, standartlarga to'liq javob beradigan mahsulotlar ishlab chiqarishni taqozo etmoqda. Mazkur jarayonda mahsulot sifatini ta'minlash va nazorat qilish muhim omil hisoblanadi.

To'qimachilik mahsulotlari sifatini ta'minlashda sifat nazoratchisi mutaxassisining o'rni beqiyosdir. Chunki aynan sifat nazoratchisi ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlarida mahsulot sifat ko'rsatkichlarini tekshiradi, nuqsonlarni aniqlaydi hamda ularning oldini olish bo'yicha tegishli choralarni belgilaydi. Shu sababli sifat nazoratchisi nafaqat nazariy bilimlarga, balki puxta amaliy ko'nikmalarga ham ega bo'lishi lozim.

Kasbiy ta'lim muassasalarida to'qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchilarini tayyorlash jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda o'quv amaliyotining samarali tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki o'quv amaliyoti talabalarning dars jarayonida olgan bilimlarini real ishlab chiqarish sharoitida mustahkamlash, kasbiy malaka va kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Aynan amaliyot jarayonida talabalar mahsulot sifatini baholash usullari, nazorat asbob-uskunalar bilan ishlash, texnologik jarayonlarda uchraydigan kamchiliklarni aniqlash va tahlil qilishni o'rganadilar.

Bugungi kunda kasbiy ta'lim tizimida “nazariya va amaliyot uyg'unligi” tamoyili asosiy mezonlardan biri sifatida qaralmoqda. Shu nuqtai nazardan, to'qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisini tayyorlashda o'quv amaliyotining roli yanada ortib bormoqda. O'quv amaliyoti orqali talabalarda ishlab chiqarish intizomi, mas'uliyat, jamoa bilan ishlash, mehnat xavfsizligi qoidalariga rioya etish kabi muhim kasbiy sifatlar shakllanadi.

Shuningdek, ishlab chiqarish ta'limi ustalarining tajribasi va metodik yondashuvi o'quv amaliyotining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ustalar tomonidan to'g'ri yo'lga qo'yilgan amaliy mashg'ulotlar talabalarning kasbga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni kelajakda malakali va raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanishiga zamin yaratadi. Shu boisdan, to'qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisini tayyorlashda o'quv amaliyotining o'rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish, amaliyotni tashkil etishning samarali usullarini aniqlash bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada aynan ushbu masalalar yoritilib, o'quv amaliyotining kasbiy ta'lim sifatini oshirishdagi roli asoslab beriladi.

TADQIQOT METADALOGIYASI

To'qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisi kasbining mazmuni va kasbiy talablari. To'qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisi — ishlab chiqarish jarayonida mahsulotning belgilangan standartlar va texnik talablar asosida ishlab chiqarilishini ta'minlovchi muhim mutaxassis hisoblanadi. Ushbu kasb egasining asosiy vazifalariga xomashyo sifatini baholash, texnologik jarayonlarni nazorat qilish, tayyor

mahsulotdagi nuqsonlarni aniqlash hamda ularning kelib chiqish sabablarini tahlil qilish kiradi. Sifat nazoratchisi faoliyati yuqori darajadagi aniqlik, mas’uliyat va e’tibor talab etadi. Chunki mahsulot sifatidagi kichik kamchiliklar ham ishlab chiqarish samaradorligiga, korxonaning iqtisodiy ko’rsatkichlariga va iste’molchi ishonchiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin. Shu bois, sifat nazoratchisi texnologik jarayonlar, to’qimachilik materiallarining fizik-mexanik xususiyatlari, sifat ko’rsatkichlari hamda nazorat usullarini mukammal bilishi lozim. Mazkur bilim va ko’nikmalarni shakllantirishda kasbiy ta’lim muassasalarida tashkil etiladigan o’quv amaliyoti muhim ahamiyat kasb etadi.

O’quv amaliyoti kasbiy ta’limning ajralmas qismi bo’lib, talabalarning nazariy bilimlarini real ishlab chiqarish sharoitida mustahkamlashga xizmat qiladi. To’qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisini tayyorlashda o’quv amaliyoti quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi: mahsulot sifatini baholash mezonlarini amaliyotda qo’llashni o’rgatish; sifat nazorati uchun mo’ljallangan asbob-uskunalar va laboratoriya jihozlari bilan ishlash ko’nikmalarini shakllantirish; ishlab chiqarish jarayonida uchraydigan nuqsonlarni aniqlash va tasniflashni o’rgatish; talabalarni mustaqil qaror qabul qilishga va mas’uliyatli yondashuvga o’rgatish. Amaliy mashg’ulotlar jarayonida talabalar mato zichligi, rang mustahkamligi, tikuv sifati, o’lcham aniqligi kabi sifat ko’rsatkichlarini bevosita tekshirib ko’rish orqali nazariy bilimlarini chuqurlashtiradilar.

Ishlab chiqarish ta’limi ustasi o’quv amaliyotini tashkil etish va olib borishda yetakchi rol o’ynaydi. U talabalarga sifat nazorati jarayonining barcha bosqichlarini izchil tushuntirib, amaliy topshiriqlarni bajarishda yo’naltiruvchi vazifasini bajaradi.

Ustaning vazifalariga quyidagilar kiradi: amaliy mashg’ulotlarni ishlab chiqarish talablariga mos ravishda rejalashtirish; talabalarni mehnat xavfsizligi va texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilishga o’rgatish; sifat nazoratining zamonaviy usullarini amaliyotga joriy etish; talabalarning bilim va ko’nikmalarini amaliy natijalar asosida baholash. Ustozning tajribasi va metodik yondashuvi talabalarning kasbga bo’lgan qiziqishini oshirib, ularni kelajakda mustaqil va mas’uliyatli mutaxassis bo’lib yetishishiga xizmat qiladi.

O’quv amaliyoti jarayonida to’qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisi uchun zarur bo’lgan quyidagi kasbiy kompetensiyalar shakllantiriladi: mahsulot sifatini baholash bo’yicha amaliy ko’nikmalar; texnologik jarayonlarni tahlil qilish va nuqson sabablarini aniqlash malakasi; sifat hujjatlari bilan ishlash va hisobot tuzish qobiliyati;

ishlab chiqarish intizomi va kasbiy mas’uliyat; jamoa bilan ishlash va muloqot madaniyati. Mazkur kompetensiyalar talabalarning ishlab chiqarish jarayoniga tez moslashishiga va mehnat bozorida raqobatbardosh bo’lishiga xizmat qiladi.

To’qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisini tayyorlashda o’quv amaliyoti samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo’nalishlarga e’tibor qaratish lozim: ishlab

chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni kuchaytirish; amaliy mashg‘ulotlarda real ishlab chiqarish namunalaridan foydalanish; zamonaviy sifat nazorati usullarini o‘quv jarayoniga joriy etish; amaliyot natijalarini baholashda kompetensiyaviy yondashuvni qo‘llash. Ushbu chora-tadbirlar o‘quv amaliyotining sifatini oshirib, talabalarning kasbiy tayyorgarligini yanada mustahkamlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, to‘qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisini tayyorlash jarayonida o‘quv amaliyoti kasbiy ta’limning eng muhim va ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. O‘quv amaliyoti orqali talabalar nazariy mashg‘ulotlarda egallagan bilimlarini real ishlab chiqarish sharoitida mustahkamlash, kasbiy faoliyatga moslashish va mustaqil ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, sifat nazoratchisi kasbiga oid zarur bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishda amaliy mashg‘ulotlar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ayniqsa, mahsulot sifatini baholash, nuqsonlarni aniqlash, texnologik jarayonlarni tahlil qilish hamda sifat hujjatlari bilan ishlash bo‘yicha kompetensiyalar aynan o‘quv amaliyoti jarayonida samarali rivojlanadi. Bu esa bo‘lajak mutaxassislarning ishlab chiqarish jarayoniga tez va muammosiz moslashishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, o‘quv amaliyotining samaradorligi ishlab chiqarish ta’limi ustalarining tajribasi, metodik yondashuvi hamda o‘quv jarayonini to‘g‘ri tashkil etish darajasiga bevosita bog‘liq ekanligi aniqlandi. Ustalar tomonidan ishlab chiqarish talablariga mos, puxta rejalashtirilgan va tizimli tashkil etilgan amaliy mashg‘ulotlar talabalarning kasbiy mas’uliyatini oshiradi, mehnat intizomini shakllantiradi hamda sifat nazoratchisi kasbiga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi. Maqolada o‘rganilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘quv amaliyotini ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikda tashkil etish, real mahsulot va texnologik jarayonlar asosida olib borish, zamonaviy sifat nazorati usullarini o‘quv jarayoniga joriy etish ta’lim sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa to‘qimachilik sanoati uchun raqobatbardosh, malakali va mas’uliyatli sifat nazoratchilarini tayyorlash imkonini yaratadi.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, to‘qimachilik mahsulotlari sifat nazoratchisini tayyorlashda o‘quv amaliyotini yanada takomillashtirish, uni zamonaviy ishlab chiqarish talablari bilan uyg‘unlashtirish hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Ushbu yo‘nalishda olib boriladigan izchil va tizimli ishlar kasbiy ta’lim sifatini oshirishga, to‘qimachilik sanoatida sifatli mahsulot ishlab chiqarish ko‘rsatkichlarini yaxshilashga hamda iqtisodiyot rivojiga munosib hissa qo‘shishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. **Kasbiy ta’lim va ishlab chiqarish integratsiyasi.** – Toshkent: O’qituvchi, 2019.
2. Abdurahmonov A., Qodirov B. **To’qimachilik sanoati texnologiyasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Rasulov X.X. **Sifat menejmenti va nazorat asoslari.** – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
4. Jo’rayev R.X. **Kasbiy ta’lim metodikasi.** – Toshkent: Innovatsiya, 2018.
5. ISO 9001:2015. **Quality management systems – Requirements.**
6. Faxriddin B., No’monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O ‘ZO ‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – T. 47. – №. 4. – C. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro’zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – T. 5. – №. 5. – C. 787-791.
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
12. Xusinovich T. J., Ro’zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No’monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
14. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo’minov Nurali Ro’zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH."
15. Абдуқаҳоров Н., Турдалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ

//Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.

16. Каршиев Ф. У., Абдукахоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.

17. Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.

18. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.

19. Abduqahorov N., Turdialiyeu J., Mo'minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – Т. 4. – №. 4. – С. 377-386.

20. Абдукахоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.

21. Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.

22. Bakhramov F., Abdukahorov N., Tilavkobilova D. Analysis of the braking path of cars equipped with ABS in different environments //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 020052.

23. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABC BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-1 (121). – С. 334-337.

24. O'G'Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG 'IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA'SIRINI NAZARIY O 'RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.

25. Raxmatovich K. M. URUG 'TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

26. Astanakulov K. D. et al. The separation of light impurities of safflower seeds in the cyclone of the grain cleaning machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2020. – Т. 614. – №. 1. – С. 012141.

27. Karimov M. R. et al. Safflower seed cleaning machine and determining the rotational speed of its supplying roller //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012050.

28. O‘G‘Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG ‘IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA’SIRINI NAZARIY O ‘RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.

29. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

30. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (Carthamus Tinctorius L.) and inositol supplementation on egg production.

31. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

32. Bazaluk O. et al. Improving energy efficiency of grain cleaning technology //Applied Sciences. – 2022. – Т. 12. – №. 10. – С. 5190.

33. Ishmuradov S. U., Abdumajidov R. B. Determination results of disc plough hang mechanism and support disc parameters //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1076. – №. 1. – С. 012039.

34. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASH MASHINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASH //Механика и технология. – 2024. – Т. 5. – №. Спецвыпуск 2. – С. 79-86.

35. Safarov N. K., Karimov M. R. Testing the development of a seed extraction device with acceptable parameters and studying the influence on the technological indications of saw fiber separation //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1076. – №. 1. – С. 012072.

36. Karimov M. R. Researching the parameters sieve of the safflower seed cleaner machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012054.

37. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (Carthamus Tinctorius L.) and inositol supplementation on egg production.